

OPINIE

Corona en de euthanasie van autonomie

11/04/22 om 09:57 Bijgewerkt om 09:57

([//www.artsenkrant.com/auteurs/marc-calmeyn-calmeyn-599.html](http://www.artsenkrant.com/auteurs/marc-calmeyn-calmeyn-599.html)).

([//www.artsenkrant.com/auteurs/marc-calmeyn-599.html](http://www.artsenkrant.com/auteurs/marc-calmeyn-599.html))

Psychiater-psychotherapeut, expert bij de Hoge Gezondheidsraad.

© iStock

"The way is long but the end is near" zingt Bob Dylan in 'Romance in Durango' op die prachtplaat *Desire*. Laten we hopen dat wat de pandemie betreft, dit binnenkort het geval zal zijn.

Ondertussen zijn verschillende initiatieven in ontwikkeling om zoveel als mogelijk te anticiperen op een nieuwe pandemie, welke dan ook. 'Lessons for the future', 'pandemic preparedness' zijn enkele van de kernwoorden die deze zoektocht kenmerken.

Als er echter één begrip is waarvan we in de pandemie hebben geleerd en best voor de toekomst rekening mee houden, is het wel *verbinding* (connectedness). Dit op alle vlakken: tussen mensen en gemeenschappen, tussen wetenschappelijke gemeenschappen, tussen regio's, landen en continenten. Kortom, mondiaal en tegelijkertijd van persoon tot persoon.

Dat er zo razendsnel vaccinatie en therapeutische mogelijkheden beschikbaar kwamen, is niet enkel door de verbetering om te vinden maar ook door die onmisbare verbondenheid. En laten we niet vergeten: verbinding is de remedie tegen wanhoop. Of nog anders gezegd, verbinding biedt hoop.

The way is long, but the end is near. Als er één zaak is die duidelijk werd, dan is het wel dat het (Westers) ideaal van *louter* autonomie een illusie is. Om een lang verhaal kort te maken, autonomie kan niet zonder verbinding. En verbinding kan natuurlijk niet zonder autonomie. Andere niet-Westerse filosofieën en levenswijzen getuigen daarvan.

Ubuntu

Ubuntu is een prachtvoorbeeld. "Ubuntu is een wereldbeeld, gebaseerd op het principe van delen en solidariteit tussen de generaties. Ubuntu heeft zijn wortels in de humanistische Afrikaanse filosofie, waar solidariteit een van de bouwstenen van de samenleving is. Ubuntu betekent: "Ik ben, omdat jij bent", [schrijft Lode Godderis in *Artsenkrant* \(/actueel/ubuntu-tegen-covid-19/article-column-53947.html\)](#), van 9 april 2021.

The way is long, but the end is near... Bij ernstig psychiatrisch lijden kan zich vroeg of laat de vraag naar euthanasie stellen (1). Vroeg of laat neemt de wanhoop bij de patiënt de overhand en richt hij of zij zich tot de arts. Begrijpelijk, zeer begrijpelijk.

Hoe gaat de arts daarmee om? Als een geneesheers(er) die vanuit de waanidee van absolute autonomie over leven of dood beslist? Hoe je het draait of keert, het is een arts die de lethale dosis toedient. Deze contradictio in terminis, vreemd dat deze zelden geëxpliciteerd wordt. Om het scherp te stellen: het is een ontbinding door een verkeerd begrepen autonomie. Daarbij blijkt dat de vraag naar euthanasie in feite een verlangen naar een *ander* leven is.

In het genuanceerde artikel in *De Standaard* van 2 april 2022 over 20 jaar euthanasiewet, schrijft doctorandus Monica Verhofstadt: "Voor veel mensen is een euthanasieverzoek een 'test'. Ze willen horen: ik bèn er voor jou." Wat gebeurt echter veelal? De uitvoering wordt goedgekeurd. De verbinding wordt gestopt, de hoop wordt opgegeven. Hallucinant. Dit vraagt de patiënt dus echt niet.

De uitvoering wordt goedgekeurd. De verbinding wordt gestopt, de hoop wordt opgegeven. Hallucinant. Dit vraagt de patiënt dus echt niet

The way is long, but the end is near... Gelukkig kan het anders. Het geciteerde artikel in DS wijst erop dat er andere mogelijkheden zijn. Zelf denken we aan Reakiro. Momenteel in Leuven en binnenkort in Brugge. 'Psychologen, ervaringsdeskundigen en vrijwilligers vergezellen mensen in hun zoektocht tussen leven en dood, tussen de ondraaglijkheid van het lijden en de mogelijkheid van hoop en herstel', zie reakiro.be. Het is bijgevolg geen tussenhuis waar je uiteindelijk de toestemming tot euthanasie verkrijgt.

Ook is er de mogelijkheid van schelpzorg of crustatieve zorg. Weliswaar nog beperkt in omvang (een residentiële afdeling het PZ in Geel en een andere residentiële behandelafdeling in het PZ Onzelvevrouw Brugge waar ondergetekende behandel- en beleidsarts is) krijgt dit concept meer en meer Vlaamse en internationale erkenning. Daar waar de reguliere behandelingen niet voldoende helpen, biedt deze behandelvorming een zeer individueel ontworpen behandeling en context. Er is dus nog leven mogelijk na evidence-based behandelingen.

Iatrogene ziekte

In dit kader zijn er enkele recente boeken die het lezen meer dan waard zijn om uit die dominante tunnelvisie te geraken. Er is het boek onder redactie van hoogleraar aan KU Leuven Timothy Devos *Euthanasie: een ander verhaal. Ervaringen en reflecties van zorgverleners* (Pelckmans Uitgeverij 2021).

Eerst in het Frans gepubliceerd, vervolgens in het Engels en dan in het Nederlands, verdient dit boek terecht internationale aandacht. Metaforisch verwoord, wil dit boek het dominante verhaal over euthanasie, en zeker dit bij psychisch lijden, 'doorprikken'.

Het zijn effectief andere verhalen: veelal aangrijpend, voortdurend vanuit een sterke betrokkenheid met wat euthanasie met een mens doet. Het hoofddaccent ligt evenwel bij het aanbieden van - het mag gezegd worden - betere mogelijkheden in het leven zelf dan 'artsen die de dood aanbieden' (p. 14).

Een ander boek is van psycholoog en docent aan UGent Abe Geldhof, *Dood op verzoek. Bestaat de psychiatrie nog als ze euthanasie bij psychisch lijden toelaat?* (Mammoet EPO Berchem 2021). De vraag in de titel, u had het al kunnen denken, is een retorische vraag.

In dit degelijk onderbouwd boek stelt hij de juiste vragen en overstijgt daardoor polarisatie. Daarom alleen al is het een *must read* boek. Het nawoord, geschreven door zijn collega Geert Hoornaert, is bijzonder lucide: de arts heeft een nieuwe iatrogene ziekte in het leven geroepen, de dood. Met euthanasie als ultieme genezing.

Ten slotte is er het baanbrekende boek van Myrthe van Spronsen en Jim van Os en *We zijn God niet. Pleidooi voor een nieuwe psychiatrie van samenwerking* (Uitgeverij LannooCampus 2021). Hun pleidooi voor cocreatie in de ggz, zowel in het dagelijkse werk als organisatorisch, is zonder meer innovatief. Ook hier is verbinding het centrale begrip. In het kader van dit opiniestuk wil ik de aandacht vestigen op volgende uitspraak in het boek (p. 196): "Kort door de bocht: niet classificeerbaarheid, niet-voorspelbaarheid en niet-maakbaarheid zijn de kerneigenschappen van psychisch lijden - althans wetenschappelijk beziend".

Het kan niet kernachtiger geformuleerd worden waarom euthanasie bij psychisch lijden niet kan - of zijn we als artsen toekomstvoorspellers of waarzeggers geworden?

Dr. Marc Calmeyn schreef dit stuk in eigen naam.

(<http://www.artsenkrant.com/actueel/corona-en-de-euthanasie-van-autonomie/article-opinion-60537.html>)

” De uitvoering wordt goedgekeurd. De verbinding wordt gestopt, de hoop wordt opgegeven. Hallucinant. Dit vraagt de patiënt dus echt niet (<http://www.artsenkrant.com/actueel/corona-en-de-euthanasie-van-autonomie/article-opinion-60537.html>)
- **Marc Calmeyn**